

KEMAL YALÇIN

Hayatta ne oldum demeyeceksin ne olacağım diyeceksin.

İnsan insana, devlet devlete, millet millete her zaman muhtaçtır.

Son zamanlarda Almanya'da ırkçı, neonazi bir parti yabancı düşmanlığını, sığınmacı düşmanlığını körüklüyor. Yabancı düşmanlığı ile oy toplamaya çalışıyor. Türk düşmanlığı, Türkiye düşmanlığı yapıyor. Irkçılığı Müslüman düşmanlığı ile birleştirerek siyaset alanına sürüyor.

Almanya'da genel seçimlere bir ay kaldı.

Böyle bir zamanda 1933-1945 döneminde Nazilerden kaçarak Türkiye'ye sığınmış, 1944-1946 yıllarında Çorum, Kırşehir, Yozgat'a enterne edilmiş Enterne Haymatlos Almanları hatırlatmak istedim.

Enterne Haymatlos Almanların en tanınmışı, 1944-1946 yıllarında Çorum'da yaşamış olan Cornelius Bischoff idi.

Al gözüm seyreyle dünyayı!

Cornelius Bischoff, Türkçeyi şiveleriyle birlikte bilen, uzun hava çekmesini seven tek Almandı. 1939 yılında 11 yaşında iken ailesiyle birlikte Almanya'dan kaçarak Türkiye'ye sığınmıştı. Hayatının 9 yılı Türkiye'de geçti. Türkçeyi İstanbul'da ve Çorum'da ailesiyle Enterne Haymatlos Alman olarak yaşarken, uzun hava çekmesini de Çorum ovasında at sırtında koşarken öğrenmişti.

4 Eylül 1928'de Harburg'da doğdu. Babası Eduard Bischoff dülgerdi. Annesi Berta Abronoviç Yahudi idi. Ataları 1492 yılında İspanya'da Endülüs'te Katoliklerin Yahudilere ve Müslümanlara karşı yaptığı katliamdan Osmanlı Devleti tarafından kurtarılmış, Sırbistan'a iskân edilmişti. Osmanlılar Sırbistan'dan çekilince onlar da İstanbul'a gelmişlerdi. Berta, İstanbul Sefarad Yahudilerindendi.

TÜRKİYE'YE SIĞINAN HAYMATLOS ALMANLAR

Çorumlu Cornelius

700 kadar Alman vatansız, pasaportsuz, yersiz yurtsuz ortada kalmıştı. Türkiye Cumhuriyeti bu Almanlara "Haymatlos" denilen bir kimlik verdi. "Haymatlos" demek yersiz yurtsuz, vatansız demekti.

Cornelius'un babası Eduard bir Katolik idi, üç yıl bir gün İstanbul'da dülger olarak çalışmıştı. O zamanlarda lonca kuralına göre bir kalfanın usta olması için mesleğini öğrendiği yerden en 50 km uzakta bir yere gitmesi, orada üç yıl bir gün çalışması gerekiyordu. Bu kalfalara "Gurbetçi kalfalar" deniyordu. İstanbul'da bir şubeleri vardı. Eduard kalfa olarak 1924 yılında İstanbul'a geldi. Dülger olarak İstanbul'da, Ankara'da, Zonguldak maden ocaklarında 3 yıl bir gün çalıştı.

Bir akşam bir eğlence partisinde Berta Abronoviç ile karşılaştı. Çarpıldı! Berta da Eduard'a âşık oldu. 1927 yılında evlendiler. Berta aynı yıl Eduard ile birlikte Harburg'a döndü. İlk kez İstanbullu bir gelin Harburg'a gelmişti. Adını "İstanbul gülü" koydular. Mutluydular. 1928 yılında Cornelius dünyaya geldi. Sonra kız kardeşi Edith doğmuştu.

Nazilerin 30 Ocak 1933 tarihinde iktidara el koymalarından sonra Bischoff Ailesi'nin hayatı alt üst oldu. Önce 1938 yılında Eduard kaçarak İstanbul'a geldi. Berta ise 1939 yılında iki çocuğu ile birlikte Paris, Marsilya üzerinden İstanbul'a gelebildi. Berta Abronoviç İstanbullu bir Yahudi olduğu için Bischoff Ailesi Nazilerden kaçarak ailecek Türkiye'ye sığınmışlardı.

Cornelius Bischoff annesinin Yahudi olduğunu 11 yaşında İstanbul'a geldiği zaman öğrendi. Hayatının en büyük şokunu yaşamıştı. İstanbul'da Avusturya Lisesi'nde kardeşi ile birlikte yatılı olarak okudu.

2 Ağustos 1944 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Nazi Almanya'sı ile diplomatik ilişkileri tek taraflı olarak kesti, Nazilere karşı savaş ilan etti. Türkiye'deki tüm Almanların bir hafta içinde Türkiye'yi terk etmelerini emretti.

O günlerde Türkiye'de 1400 kadar Alman vardı. Bunların 700 kadarı Nazi ajanı ya da Nazi rejimi taraftarıymış. Onlar Almanya'ya döndüler. 700 kadarı ise geri dönmeyi reddettiler. Naziler geri dönmeyenleri derhal vatandaşlıktan attılar.

Enterne Haymatlos Almanlar

700 kadar Alman vatansız, pasaportsuz, yersiz yurtsuz ortada kalmıştı. Türkiye Cumhuriyeti bu Almanlara "Haymatlos" denilen bir kimlik verdi. "Haymatlos" demek yersiz yurtsuz, vatansız demekti.

Haymatlos Almanlardan 300 kadar Katolik Çorum'a, 200 kadar Yahudi Kırşehir'e ve 200 kadar Protestan Yozgat'a enterne edildi. Eduard Bischoff, hanımı Berta, çocukları Cornelius ve Edith ile birlikte 24 Ağustos 1944 günü 300 kadar Alman Katolik mülteci ile birlikte Çorum'a getirildiler ve enterne edildiler.

Enterne edilen Almanlar bir işte çalışamaz, radyo dinleyemez, posta ile haberleşme yapamaz, şehir sınırları dışına çıkamazlardı. Her hafta polise giderek "Buradayız!" demek zorundalardı. Enterne Haymatlos Almanlar Kızılay'ın deprem fonundan kişi başına verilen aylık 10 lira ile geçinmek zorundalardı. Enterne Haymatlos Almanlar 1944 yılı Ağustos ayından 1946 yılı başına kadar Çorum, Kırşehir ve Yozgat'ta kaldılar.

Nazi Almanya'sının Rusya, Amerika, İngiltere ve Fransa'ya kayıtsız şartsız teslim olmasından sonra Enterne Haymatlos Almanlar, yavaş yavaş Almanya'ya geri döndüler.

"Haymatlos" kelimesi daha sonra Türkçe ses uyumuna göre "Haymatlos" haline geldi, Türkçe sözlüğe girdi.

Cornelius Bischoff, Nazi rejiminin yıkılmasından sonra 1948 yılında Almanya'ya döndü. Hamburg Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Avukat oldu. Fakat avukatlık yapmadı.

1961 yılında Almanya'da ilk kez Hamburg Altona Tren İstasyonu'nda döner büfesi açtı. On yıl üç büfe ve döner dükkânı işletti. 1971 yılında büfe ve döner dükkanlarını sattı. Yaşar Kemal'in İnce Memed romanını çevirmeye başladı. Yaşar Kemal'i Almanya'da yeniden yarattı ve onun bütün romanlarını Almancaya çevirdi.

Türklerin en Almanı, Almanların en Türkü Cornelius Bischoff

Cornelius Bischoff, 20. Yüzyıl Türkiye-Almanya ilişkileri tarihine iz bırakan bir insandı.

Yaşar Kemal onu, "Türklerin en Almanı, Almanların en Türkü!" olarak selamlamıştı.

Cornelius Bischoff, İstanbul'a âşıktı. Hanımı Karin, kızı Simone, İstanbul'da yaşayan yeğenleri Ethel ve Pati, 80. Yaş Gününde Cornelius'a büyük bir sürpriz hazırlamışlardı. 4 Eylül 2008 günü akşamı, Yaşar Kemal başta olmak üzere Cornelius'un dostları İstanbul